

واکاوی رژیم حقوقی رمز ارزهای دیجیتال در حقوق ایران و فرانسه

نویسنده¹ حسین مکوندی

¹ کارشناسی ارشد حقوق مالی و اقتصادی،

چکیده

رمزارها گونه غیرمتمرکز از ارزهای دیجیتالی می‌باشند که با فناوری جدیدی ارائه شده‌اند. شناسایی ماهیت رمزارها رابطه تنگاتنگی با بازشناسی ساختار فنی هریک از اقسام آن دارد. لذا ارائه ماهیتی واحد با وجود اقسام متنوع، امکان‌پذیر نبوده و قابل ایراد است. رمزارها گونه‌ای از اموال غیرمادی و یا در صورت توسعه و تسری مفهوم عین به اموال ناملموس، از اعیان محسوب شده که دارای مالیت عرفی و شرعی نیز می‌باشند. رمزارها اگرچه از لحاظ تئوریک و مبانی حقوقی و اقتصادی می‌توانند کارکردهای پول را ایفا نمایند و به‌عنوان واسطه مبادله در میان مردم جهان نیز پذیرفته شده‌اند لکن بر اساس قوانین پولی، جهت صدق عنوان پول، نیازمند شناسایی دولتها نیز می‌باشند؛ برخی از انواع رمزارها همچون رمزارهای ملی به‌واسطه خلق توسط کشورها از این شناسایی برخوردار هستند لکن سایر اقسام آن، تا زمانی که در قوانین به رسمیت شناخته نشوند، پول تلقی نشده و صرفاً یک دارایی دیجیتال محسوب می‌شوند. گونه دیگری از انواع رمزارها یعنی توکن‌های صادره در عرضه اولیه سکه نیز با مفهوم اوراق بهادار تطبیق داده می‌شوند. در خصوص مسائل حقوقی مرتبط با رمزارها از جمله ماهیت آن‌ها تاکنون چندین مصوبه و آیین‌نامه از ارگان‌های مختلف صادر شده لکن این متون قانونی غالباً ناقص بوده و خارج از حدود اختیارات تدوین شده است، لذا ورود مرجع رسمی قانون‌گذاری کشورها به مسائل این حوزه و تدوین قانون جامع و کامل ضرورت دارد

واژگان کلیدی: رمز ارز، رمزارز دیجیتال، حقوق ایران، حقوق فرانسه

-مقدمه

از سال 2016 با توسعه ارزهای مجازی در تمامی مناطق جهان سرمایه گذاری های چند میلیارد دلاری به منظور استخراج یا طراحی ارزهای مجازی و استفاده از این ارزها در مبادلات جهانی انجام شده است (مارتین¹، 2019: 1). ارزهای دیجیتال به دو گروه رمزنگاری و ساده تقسیم می شوند. نوع رمزگذاری شده از زمان اختراع فناوری رمزگذاری داده ها ظاهر شده است و از نوع ساده ایمن تر است. این نوع ارزها قابلیت انتقال به پلتفرم های غیرمتمرکز مانند بلاک چین و مبادله با پول نقد در قراردادهای هوشمند را دارند. این در حالی است که نوع ساده این نوع ارزها فقط به پلتفرم های متمرکز مانند صفحه گسترده جهانی قابل انتقال است. ارزهای ساده را می توان توسط دولت ها تولید و در بازارهای پول عرضه کرد. این در حالی است که دولت ها و ماینرهای آن ها می توانند از طریق پلتفرم های غیرمتمرکز آن را تولید و در این بازارها استفاده کنند (هوبن و همکاران²، 2018: 14). اولین ارز دیجیتال (بیت کوین) توسط ساتوشی ناکاموتو در سال 2009 طراحی شد. پس از اختراع پلتفرم های غیرمتمرکز مانند بلاک چین، این ارز قابلیت انتقال به این پلتفرم را پیدا کرد. در پایان سال 2016، استخراج و نظارت نامحدود بیت کوین از بلاک چین و عرضه این پول در بازارهای پولی، عدم حمایت و نظارت قانونی بر نحوه انتقال این ارز در معاملات، منجر به نوسانات شدید در قیمت این ارز در بازارهای پولی نتیجه این فرآیند جایگزینی اتریوم به عنوان ارز پایه در مبادلات الکترونیکی بود (اسکلاروف³، 2017: 271). استفاده از رمزارزها نسبت به شکل فیزیکی آن (از جمله اسکناس یا اعتبار در حساب های کاربری افراد در سیستم موسسات مالی) مزایایی دارد. مهمترین مزیت این امر عدم نیاز به معاملات انجام شده توسط این ارزها با واسطه های مالی در بازارهای پولی است (اندرسون⁴، 2019: 1).

به طور معمول، اعتبارات موجود در حساب های افراد برای مبادله تراکنش های الکترونیکی باید ابتدا از سامانه موسسه مالی میزبان برداشت و پس از ورود به سامانه موسسه مالی مقصد به حساب ذینفع وارد شود. چنین مکانیزمی دارای اشکالاتی است، از جمله احتمال تحت تاثیر قرار گرفتن شرایطی مانند ورشکستگی موسسه مالی. در صورت بروز چنین شرایطی برای یک موسسه مالی، صاحب حساب، طلبکار این موسسه محسوب می شود و ساز و کار دریافت وجوه به حساب وی در چارچوب فرآیند ورشکستگی موسسات مالی انجام می شود.

در چنین فرآیندی تا زمان انحلال ورشکستگی امکان تبادل اعتبار وجود نخواهد داشت و صاحب حساب نمی تواند به کل موجودی سپرده نزد این موسسه مالی دست یابد. این در حالی است که در مبادلات ارزهای مجازی به دلیل عدم حضور واسطه های مالی و تبادل مستقیم ارز بین صرافی ها، عملاً از برخورد با مشکلات ورشکستگی موسسات مالی جلوگیری می شود.

چالش دیگر مسائل امنیتی در حملات سایبری است. با توجه به متمرکز بودن سیستم موسسات مالی، همواره احتمال حملات سایبری به سرور مرکزی این موسسات و خرابکاری در داخل شبکه وجود دارد. در حالی که ماهیت پلتفرم های غیرمتمرکز و عدم وابستگی آنها به سرور مرکزی مانع از بروز این نگرانی شده و غیرمتمرکز بودن آن امکان انتقال ارزهای مجازی را در محیطی مستقل از دخالت موسسات مالی ایجاد می کند. با وجود مزایای غیرقابل انکار استفاده از این ارزها در بازارهای پولی، نگرانی هایی نیز در این زمینه وجود دارد.

در ایران با در نظر گرفتن قوانین پولی و بانکی نمی توان تعریف دقیقی از ارز پیدا کرد. بنابراین با توجه به مفاد مواد 2 و 3 قانون پولی و بانکی کشور مصوب 1351، ارز را می توان از انواع ارزهای مورد قبولی دانست که توسط دولت خارجی به صورت اسکناس یا قطعات

¹ Martin

² Houben & Snyers

³ Sklaroff

⁴ Andreessen

فلزی عرضه می‌شود. مفاد ماده 2 قانون گردش پولی مذکور صرفاً اختیار و تکلیف پرداخت را جز در موارد خاص برای اسکناس یا مسکوک فلزی تشخیص داده است (بندهای 2-3).

بنابراین، ارزهای مجازی با توجه به محتوای منعکس شده در بالا و عدم امکان استفاده از آنها به عنوان اسکناس مشمول مفاد ماده 2 نمی‌باشند. البته در این رابطه از منظر دیگری می‌توان به تفصیل پرداخت. با نگاهی به مواد 5 و 7 قانون مارالذکر می‌توان دریافت که یکی از دارایی‌های بانک مرکزی در برابر 100 درصد اسکناس‌های منتشر شده در بازار، ارز بر اساس مفاد ماده 7 (بند 2 قانون) است. در بند «ح» ماده 7، یکی از دارایی‌های ارزی بانک مرکزی، اوراق بهادار خارجی قابل تبدیل به ارزهای رسمی مورد قبول بانک مرکزی ذکر شده است. به گفته نویسندگان، اوراق بهادار خارجی اوراق قرضه‌ای هستند که توسط دولت یک کشور منتشر می‌شود. بنابراین ارزهای مجازی که توسط دولت‌ها طراحی شده و به صورت کیف پول کاغذی به بازارهای پول منتقل می‌شوند و قابل تبدیل به ارز رسمی کشوری مانند دلار هستند، امکان قرار گرفتن به عنوان دارایی پولی را دارند. البته تبیین ارزهای مذکور به عنوان ارز در نظام حقوقی ایران به برداشت عموم از تفاوت «ارز» و «دارایی ارزی» بستگی دارد که آیا این دو کلمه مترادف یکدیگر هستند یا با هم تفاوت دارند.

نظر نویسندگان با استدلال‌های منعکس شده در گفتار چهارم این تحقیق به تفاوت این دو واژه و آثار حاکم بر آنها مربوط می‌شود. بنابراین، با رد استدلال دوم، تنها می‌توان عنوان «دارایی» (و نه پول) را بر این ابزارها اعمال کرد. اما در مورد ارزهای استخراج شده توسط ماینرها از بستر بلاک چین، به دلیل عدم ارائه آنها توسط دولت و مخالفت با مفاد ماده 3، نمی‌توان آنها را ارز تلقی کرد، بنابراین تبادل این ارزها در نظام حقوقی ایران نیز انجام خواهد شد. قانون اصلاح قانون پول تگزاس در سال 2017، ارز قابل معامله در بازارهای پول ایالتی را به عنوان سکه یا پول کاغذی که توسط دولت ایالتی صادر می‌شود و معمولاً به عنوان وسیله مبادله در فرانسه استفاده می‌شود، تعریف می‌کند. سیستم قانونگذاری کالیفرنیا، مطابق با این مقررات، ارز را به عنوان ارز رسمی صادر شده توسط دولت‌های کشورهایی که توسط مؤسسات پولی فرانسه به عنوان ارز قابل تبدیل به رسمیت شناخته شده‌اند، به رسمیت شناخت. قانون بانکداری نیویورک مصوب 2011 نیز ارز را به عنوان ارزی تعریف می‌کند که توسط دولت هر کشور عضو سازمان ملل تولید و صادر می‌شود که در فرانسه در قالب مقررات، آداب و رسوم یا قوانین در گردش است. در اصلاحات 2018 قانون مذکور، ارزهای مجازی واحدهای دیجیتالی با سرورهای متمرکز یا الگوریتم‌های غیرمتمرکز هستند که توسط فرآیندهای دیجیتالی تولید می‌شوند و قابلیت انتقال اعتبار از فردی به فرد دیگر را دارند. مقررات حاکم بر ایالت‌های مذکور به گونه‌ای تصویب شده است که امکان درج عنوان ارز بر روی ارزهای مجازی با چالش‌هایی مواجه است. آنچه از معاملات انجام شده در این ایالت‌ها برمی‌آید، عدم پذیرش آنها به عنوان پول توسط جامعه به دلیل وجود پول است (هیلاری⁵، 2017: 887).

به عبارت دیگر، اگرچه در یک عرف خاص، به ویژه در تجارت بین‌المللی، تجار امکان استفاده از این ارزها را به عنوان ارز در معاملات دارند، اما عموم مردم در این ایالت‌ها در حال حاضر از پول کاغذی یا اعتبار در حساب‌های خود در مؤسسات مالی استفاده می‌کنند. در عملیات چالش دیگر ماهیت این ارزها است. این ارزها تنها اعداد ذخیره شده در داده‌های پیام‌های الکترونیکی هستند که از پشتیبانی قانونی در بانک مرکزی کشورها برخوردار نیستند (ویگنا⁶، 2019). انتشار و گردش ارز در بازارهای پولی بدون پشتوانه مالی منجر به کاهش ارزش پول رسمی یک کشور می‌شود. به دلیل نبود ملاحظات امنیتی کافی، شکل ساده این ارزها به دلیل دیجیتالی بودن، امکان اصلاح محتوا در خرابکاری رایانه‌ای را دارد که می‌تواند ثبات مالی نظام اقتصادی کشور را تحت الشعاع قرار دهد. اگرچه

⁵ Hilary

⁶ Vigna

گفته می‌شود که از امنیت کافی برای جلوگیری از نکول برخوردار است، اما استخراج و عرضه آن در بازارهای پولی بدون پشتوانه مالی مانند طلا، ارزش مالی پول رسمی کشور را تحت الشعاع قرار می‌دهد.

بنابراین مهم‌ترین چالش‌ها امکان دخالت دولت‌ها در فرایند عرضه و تقاضای آنها در بازارهای پولی (به سبب ملاحظات امنیتی) و تأثیر گذاری عرضه بی‌رویه این ارزها بر نوسانات قیمت ارز رسمی و تحقق جرائمی مانند پولشویی است (هاگسون⁷، 2017: 12). چالش دیگر امکان از دسترس خارج شدن بستر نقل و انتقال ارزهای مزبور است که ایجاد خلل یا قطع ارتباط میان بخش‌های مختلف این بستر امکان نقل و انتقال داده پیام‌های الکترونیکی را از بین می‌برد. با توجه به رمزنگاری شده بودن این داده پیام‌ها نیز، امکان تهیه نسخه‌های پشتیبان از آنها وجود ندارد و حتی امنیت تراکنش این ارزها در بلاک چین می‌تواند تحت الشعاع قرار گیرد (بیمان و همکاران⁸، 2019: 1). مسئله دیگر چالش‌های حقوقی و ماهیتی این ارزهاست. لذا یک سوال اصلی مطرح می‌شود رژیم حقوقی رمز ارزهای دیجیتال در حقوق ایران و فرانسه چگونه است؟

شناسایی ماهیت ارزهای دیجیتال با شناخت ساختار فنی هر یک از انواع آن ارتباط تنگاتنگی دارد. لذا ارائه ماهیت واحد با وجود انواع مختلف ممکن نیست و مذموم است. ارزهای رمزنگاری شده نوعی اموال نامشهود هستند یا اگر همین مفهوم توسعه یافته و به اموال نامشهود نیز تعمیم یابد، اصیل و دارای اموال عرفی و اسلامی هستند (صادقی و همکاران، 1400). اگرچه ارزهای رمزنگاری شده به لحاظ نظری و به دلایل حقوقی و اقتصادی می‌توانند وظایف پول را انجام دهند و به عنوان وسیله مبادله در بین مردم جهان پذیرفته شده‌اند، اما بر اساس قوانین پولی، باید از نظر اعتبار پول توسط دولت‌ها به رسمیت شناخته شوند. در خصوص مسائل حقوقی مرتبط با واکاوی رژیم حقوقی رمز ارزهای دیجیتال در حقوق ایران و فرانسه از جمله ماهیت آن‌ها تاکنون چندین مصوبه و آیین‌نامه از ارگان‌های مختلف صادر شده لکن این متون قانونی غالباً ناقص بوده و خارج از حدود اختیارات تدوین شده است، لذا ورود مرجع رسمی قانون‌گذاری کشور به مسائل این حوزه و تدوین قانون جامع و کامل ضرورت دارد.

اهداف تحقیق

هدف اصلی تحقیق

مطالعه تطبیقی واکاوی رژیم حقوقی رمز ارزهای دیجیتال در حقوق ایران و فرانسه

اهداف فرعی تحقیق

1. بررسی ماهیت ارزهای دیجیتال و آثار حقوقی آن در نظام حقوقی ایران
2. بررسی ماهیت ارزهای دیجیتال و آثار حقوقی آن در نظام حقوقی فرانسه

سوالات تحقیق

1. ماهیت حقوقی رمزارزها و ساختاری آن‌ها در نظام حقوقی ایران چگونه است؟
2. ماهیت ارزهای دیجیتال چیست و چه آثار حقوقی را در نظام حقوقی فرانسه بر دارد؟

روش تحقیق

⁷ Hodgson

⁸ Beaman & Hanuka

تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی است. روش گردآوری داده ها به صورت کتابخانه ای است. جامعه آماری نظام حقوقی ایران و نظام حقوقی فرانسه می باشد. تحلیل داده ها به صورت توصیفی می باشد.

-بحث تحقیق

توصیف ارزشهای دیجیتال

از سال ۲۰۰۸، ارزشهای مجازی یا دیجیتال (رمزارها) در مقایسه با دیگر ارزشهای موجود در بازار با هویتی نوین پا به عرصه ظهور گذاشتند این ارزشها نظام پرداخت نقطه به نقطه غیرمتمرکزی دارند و ماهیت هدف پدیدآوردن این گونه ارزشها آشکار نیست. در سال ۲۰۰۹، پدیدآورنده این ارزشها با نام کاربری مجازی خود، بیان کرد که این ارزشها نخستین ارزشهایی خواهند بود که ملل متمدن در عین بی اعتمادی می توانند به آنها اعتماد کنند. او همچنین اظهار داشت که در حین تحقق این امر، مردم به اندازه ای به ارزشهای مطمئن و واسطه های فعلی این معاملات ارزی بی اعتماد میشوند که در میان مبارزه های ناشی از خودخوری، واسطه ها به اجبار به این ارزشها روی خواهند آورد (فرانکو، ۱۳۹۵، ص ۲۵۴ و ۲۵۵). از دید فنی این ارزشها در بستر دیجیتال قرار میگیرند و به هیچ پشتوانه ای متصل نیستند و حتی از ارزشهای بدون پشتوانه رایج کنونی سرتاسر جهان نیز بی پشتوانه ترند (مکه^۹، ۲۰۱۳: ۲۷۵). ارزشهای دیجیتال برای مشارکت در حفظ و به روزرسانی دفتر کل بلاکچین انگیزهای مادی ایجاد کرده اند. با اینکه دولت ها برای تسلط بر این نوع از ارزش تلاش میکنند، اما این نوع ارزش به هیچ دولتی تعلق ندارد و ارزشش را تقاضای جامعه بشری تعیین میکند. از آنجاکه ارزشهای دیجیتال الکترونیکی اند و فاقد هزینه هایی چون کارمزد، خدمات، مالیات، هزینه نگهداری و...، منعطف ترین نوع پول به شمار می آیند. با اینحال باید توجه داشت، نقل و انتقال پول مجازی را هیچ سرویس دهنده مرکزی یا نهادی پشتیبانی نمی کند. از انواع رایج ارزشهای دیجیتال میتوان به بیت کوین، اتریوم، ریپل، لایت کوین، بایننسکوین، ترون و دش اشاره کرد؛ که بیت کوین مهمترین و ارزشمندترین آنها است.

جانمایی، رمزارها در طبقه بندی اموال

اکنون که رمزارها را به عنوان یک مال پذیرفتیم و برای آن مالیت قائل شدیم باید به این موضوع بپردازیم که این مال از چه نوع و قسمی است. همان طور که می دانیم اموال به دو دسته اموال مادی و اموال غیرمادی یا حقوق مالی تقسیم می شوند. اموال مادی که همان اعیان اموال هستند، اموالی را گویند که دارای عینیت خارجی بوده و می توان آن ها را لمس کرد و از طرق حواس پنج گانه قابل ادراک هستند مانند خانه، اتومبیل و ... اموال غیرمادی اموالی هستند که وجود مادی در خارج ندارند ولی جامعه وجود آن ها را اعتبار نموده و برای آن ارزش اقتصادی قائل است (پاول و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۹: ۲۷).

اموال غیرمادی (حقوقی مالی) به سه دسته حق عینی، حق دینی و حق معنوی (فکری) تقسیم می شوند. حق عینی حقی است که شخص به طور مستقیم و بی واسطه نسبت به چیزی پیدا می کند حقوق عینی به اشیای مادی تعلق می گیرند مانند حق مالکیت منفعت نسبت به یک ملک، حق دینی حقی است که اشخاص بر ذمه دیگران دارند مانند حق طلبکار نسبت به بدهکار؛ حقوق فکری حقوقی هستند که موضوع آن ها شیء معین مادی نیست بلکه فعالیت فکری و معنوی دارند آن هاست موضوع این حقوق ارزش ابتکارها و تراوش های ذهنی انسان است (مارک^{۱۱}، ۲۰۱۶).

⁹ Mcke

¹⁰ Paul Vigna

¹¹ Mark Edwin Burge

بیت کوین و نحوه عملکرد آن

بیت کوین در واقع یک نوآوری اینترنتی با کارکردهای مشابه «پول بیشتوانه» یا پول حکومتی است که یک وسیله برای نقل و انتقال یا ذخیره ارزش محسوب میگردد. تراکنش فوری و بدون واسطه، پرداخت جهانی، کارمزد بسیار پایین و بی تأثیری تحریم بر بازکردن حساب بیت کوین، از ویژگیهای این پول است. به عنوان یک کاربر جدید با نصب یک کیف پول بیت کوینی روی کامپیوتر یا گوشی تلفن همراه، اولین آدرس بیت کوینی کاربر تولید میشود و میتوان با آن شروع به کار با بیت کوین نمود. مبانی اصلی سیستم بیت کوین عبارتند از: 1- بلوک بیت کوین؛ 2- زنجیره بیت کوین؛ 3- استخراج بیت کوین؛ 4- کیف پول بیت کوین (آگروال و همکاران^{۱۲}، 2019).

1. بلوک بیت کوین: بلوکها اسناد کامپیوتری هستند که دادههای متعلق به شبکه بیت کوین را به صورت دائمی در خود ثبت میکنند. یک بلوک تعدادی یا کل سوابق تراکنشهای شبکه بیت کوین را در یک بازه زمانی که در بلوکهای قبلی وارد نشده است، ثبت میکند. بنابراین یک بلوک مانند یک صفحه‌ای از یک دفتر کل یا دفتر ثبت اسناد است و هر بار که یک بلوک کامل میشود، ساخت بلوک بعدی در زنجیره بلوکی آغاز میشود.

هر بلوک ذرهای از بلوکهای قبلی و آدرس بلوک بعدی را در خود قرار میدهد تا امکان دستکاری بلوکها یا حذف یک بلوک وجود نداشته باشد. بنابراین، یک بلوک مخزن دائمی اسنادی است که یک بار ثبت شده‌اند و دیگر قابل تغییر یا حذف شدن نیستند. یکی از زیرساختهای اساسی بیت کوین است. زنجیره بلوکی اساساً یک پایگاه 2. زنجیره بلوکی: داده توزیع شده از اسناد یا دفتر کل عمومی از همه تراکنشها یا رویدادهای دیجیتال است که در واقع ثبت عمومی تراکنشهای بیت کوینی با یک ترتیب زمانی در آن مشخص است. بلوکهای جدید به صورت زنجیروار و بر اساس تاریخ به زنجیره بلوکی اضافه میشوند. زنجیره بلوکی شامل اطلاعات کامل آدرس حسابها و محتویات آنها از زمان شروع تا حال حاضر است و میان تمامی کاربران بیت کوین به اشتراک گذاشته شده است که در واقع میتوان فهمید که هر آدرس در شبکه بیت کوین دارای چه مقدار بیت کوین بوده و است و این امر بدون در خطر افتادن حریم خصوصی و رعایت امنیت داراییهای دیجیتال و طرف‌های درگیر انجام میپذیرد (آلباریگی و همکاران^{۱۳}، 2020).

3. استخراج بیت کوین: فرایندی است که در آن تراکنشها تأیید شده، به دفتر ثبت عمومی به نام زنجیره بلوکی اضافه میشوند و به واسطه این فرایند بیت کوین جدید در شبکه منتشر میشود. هر شخصی با دسترسی به اینترنت و داشتن سخت افزار مناسب میتواند به عنوان استخراجگر در فرایند استخراج سهیم شود. مقدار بیت کوین جدیدی که در ازای استخراج به فرایند واداشتن سخت‌افزار کامپیوتر به انجام محاسبات ریاضی برای شبکه بیت کوین، به منظور تأیید تراکنشها و افزایش امنیت، استخراج بیت کوین میگویند. جدیدی را که در ازای استخراج هر بلوک منتشر میشود، جایزه بلوک مینامند.

جایزه بلوک طبق تعریف سیستم بعد از کامل شدن 000,210 بلوک که تقریباً چهار سال طول میکشد، نصف میشود. روند نصف شدن جایزه منجر میشود که در نهایت مقدار بیت کوین به سمت 21 میلیون میل کند و بیشتر از آن نشود. در ابتدا استخراج بیت کوین با استفاده از واحد محاسباتی مرکزی (CPU) (کامپیوترهای معمولی انجام میشد و در سال 2013 اولین سخت افزارهای مخصوص استخراج برای شبکه بیت کوین به نام ASIC تولید شدند که قدرت محاسباتی بالاتری داشتند. 4. کیف پول بیت کوین: کیف پول بیت کوین نرم افزاری است که بیت کوین‌ها در آن نگهداری میشوند. از لحاظ فنی، بیت کوین در هیچ کجا نگهداری

¹² Aggarwal, A., Gupta, I., Garg, N., & Goel, A

¹³ Albariqi, R., & Winarko, E

نمیشود. بلکه رمزهای خصوصی هستند که برای آدرس هر یک از بیت کوین ها وجود دارند و در کیف بیت کوین فردی که صاحب حساب است، نگهداری میشود.

کیف بیت کوین ارسال و دریافت بیت کوین را تسهیل بخشیده، مالکیت حساب بیت کوین را برای کاربر نگه میدارد. کیف بیت کوین به چهار صورت نرمافزار کامپیوتری، موبایل، تحت وب و به صورت سختافزاری برای کاربران موجود 3 است (بونئو و همکاران^{۱۴}، 2015).

جایگاه بیت کوین در نظام های حقوقی دنیا

اغلب دولتها در قوانین پولی و بانکی خود، پول رایج را تعریف کردهاند. از منظر قانونی غالباً انتشار و نظارت بر گردش پول در محدوده ملی، در انحصار دولتها و بانکهای مرکزی هر کشوری است. روند گسترش استقبال از بیت کوین، مواردی همچون نحوه محاسبه مالیات بر درآمد، مبارزه با پولشویی و نظارت بر تراکنشهای جاری، امکان از میان رفتن ثبات مالی و خروج سرمایه از بازارهای مولد، تضعیف پولهای ملی را در مرکز توجه سیاستگذاران قرار داده است. لذا بررسی ابعاد گوناگون بیت کوین و استفاده آن در سیستم اقتصادی در دستور کار مجالس قانونگذاری و بانکهای مرکزی بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفته است که ایران هم از این قاعده مستثنا نیست (چئو و همکاران^{۱۵}، 2014). ماهیت بیت کوین دارای ابهامات بسیاری است. برخی بر این عقیدهاند، بیت کوین نیز میتواند به عنوان یک ارز مورد داد و ستد و وسیله مبادله قرار بگیرد؛ چراکه ارز حتماً نباید به طور فیزیکی قابل کارکرد باشد. بر این اساس، در جهانی که به سرعت در حال حرکت از آنالوگ به دیجیتال از سوی دیگر، است، حتی یک فناوری جدید مانند بیت کوین میتواند مناسب این حوزه باشد. معتقدند روشن شدن ماهیت بیت کوین و اینکه نوعی پول و ارز است یا 3 برخی صاحبانظران کالا؟ نیازمند شناخت جدی کانون های انتشار و مالکان اولیه آنها و نیز مکانیسم عرضه و تقاضا و کیفیت داد و ستد آن دارد. به طور کلی، تلاش بسیاری از دولتها برای تنظیم قوانین و نظارت بر این سیستم با ماهیت وجودی بیت کوین به منظور حذف واسطه و مرجع مرکزی، در تناقض است. این امر موجب بروز رویکردهای متفاوت با بیت کوین به عنوان پول مجازی جدید از سوی کشورهای مختلف شده است. به نظر میرسد از لحاظ فنی و کارکردی این عبارت صحیح است که بیت کوین نوعی پول دیجیتال بر پایه شبکه همتا به همتا، امضای دیجیتال است. لکن پول بودن یک جایگاه حقوقی است و پول بودن بیت کوین منوط به پذیرش جایگاه حقوقی آن از سوی دولتهاست (دوتا و همکاران^{۱۶}، 2020). رویکرد دولتها نسبت به بیت کوین را میتوان به سه دسته تقسیم نمود:

1- در برخی از کشورها، از جمله امریکا، نسبت به بیت کوین در حال حاضر منع قانونی ندارند و خرید و فروش با بیت کوین ممنوع نیست و حتی در حال تدوین مقررات و قوانینی از جمله قوانین مالیاتی برای این سیستم میباشند.

وزارت خزانه داری امریکا، بیت کوین را به عنوان یک ارز قابل تبادل با دلار پذیرفته است. در ایالات متحده امریکا (مقرره گذار امور مالیاتی) 1 مارس سال 2014 نیز مرکز درآمدهای داخلی بیت کوین را یک مایملک و دارایی دانسته که قوانین و مقررات مربوط به دارایی درباره آن جاری است؛ به طوریکه اعلام کرده است تمامی ارزهای مجازی از جمله بیت کوین، شامل مالیات بر دارایی میشوند و ارز به حساب نمیآیند.

سود یا ضرر ناشی از بیت کوین اگر به عنوان سرمایه نگهداری شود، با عنوان سود و زیان سرمایه تلقی میشود؛ در حالیکه اگر به عنوان موجودی نگهداری شود، شامل سود و زیان عادی خواهد شد. همچنین شبکه جرائم مالی امریکا ارز را اینگونه تعریف کرد: «سکه و اسکناس منتشره توسط ایالات متحده امریکا یا کشورهای دیگر که به عنوان پول رایج تعیین شده و در کشور صادرکنندهاش

¹⁴ Bonneau, J., Miller, A., Clark, J., Narayanan, A., Kroll, J. A., & Felten, E. W

¹⁵ Cho, K. Van Merriënboer, B., Gulcehre, C., Bahdanau, D., Bougares, F., Schwenk, H., & Bengio, Y

¹⁶ Dutta, A., Kumar, S., & Basu, M

به طور معمول به عنوان واسط مبادلات در جریان است و پذیرفته میشود.» در مقابل، ارز مجازی یک واسط مبادلات است که در برخی محیطها به عنوان ارز عمل میکند، اما همه مشخصات ارز واقعی را ندارد و در هیچ حکمی در جایگاه پول قانونی قرار نخواهد گرفت. بنابراین در ایالات متحده آمریکا بیت کوین به مثابه ارز 2 واقعی تلقی نمیگردد، بلکه عنوان ارز مجازی برای اطلاق به آن در نظر گرفته شده است. در چین نیز بانک مرکزی بر کالا بودن بیت کوین تأکید دارد و بیت کوین را کالای مجازی خاص میداند که جایگاه حقوقی معادل ارز ندارد و نباید به عنوان ارز در بازار جریان یابد؛ زیرا 3 توسط یک مرجع پولی منتشر نمیشود (گریوس و همکاران¹⁷، 2015). آلمان نیز در زمره اولین کشورهایی است که به مقرراتگذاری بیت کوین پرداخت. در آلمان نیز بیت کوین به عنوان یک دارایی مالیاتی پذیرفته شده است و بیت کوین را یک ابزار 4 مالی جدید و یک واحد ارزش به شمار میآورد.

در سال 2011 م، مرجع مقرراتگذاری آلمان در گزارشی در خصوص بیت کوین اعلام نمود که با استناد به قانون نظارت بر خدمات پرداخت آلمان و با توجه به ویژگیهای بیت کوین، بیت کوین را پول الکترونیکی نمیداند. همچنین معاونت پارلمانی وزارت دارایی آلمان اظهار نمود: «بیت کوین نه پول الکترونیکی است و نه واحد پرداخت قانونی و در نتیجه به عنوان ارز یا انواع ارز ردهبندی نمیشوند. بیت کوین صرفاً تحت مفهوم واحد پرداخت و واحد ارزش قلمداد میشود و به این عنوان قابل مقایسه با ارز هستند، اما غیر ارزند؛ 1 زیرا از لحاظ قانونی وسیله پرداخت به حساب نمیآیند.» 2 -برخی از کشورها، همانند ویتنام و ایسلند، بیت کوین را غیرقانونی اعلام نموده و هر نوع استفاده از بیت کوین را ممنوع اعلام کردهاند. 3 -برخی دیگر از کشورها، از جمله ونزوئلا و بولیوی و اغلب کشورهای قاره افریقا، موضع 2 خاصی نسبت به بیت کوین ندارند و رویکرد خاصی در این خصوص اتخاذ ننموده اند (کاراکونا و همکاران¹⁸، 2018).

جایگاه بیت کوین در نظام حقوقی ایران

در ایران نیز مانند بسیاری از کشورهای دیگر، مجادلات و مناقشات بسیاری درباره ماهیت پول مجازی وجود دارد. قانون ایران در خصوص بیت کوین ساکت است و لذا میتوان بلامانع بودن موضوع را تعبیر نمود. ایران جزء آن دسته از کشورهایی است که با این پول مجازی تحریمناپذیر محتاطانه برخورد کرده است. این پول مجازی در حال حاضر به خاطر عدم رسمیت آن از سوی بانک مرکزی در خارج از مرزهای ایران کنترل میشود. بررسی جزئیاتی نظیر مزایا و معایب و همچنین مقررات سلبی یا ایجابی استفاده از این ابزار مالی جدید توسط سازمانها و نهادهای گوناگونی نظیر بانک مرکزی، مرکز پژوهش های مجلس، سازمان بورس و اوراق بهادار، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، پلیس فتا و همچنین مرکز ملی فضای مجازی از سال 93 آغاز شده، اما متأسفانه تاکنون این اقدامات به مرحله اجرا نرسیده است (بیت کوین و ماهیت مالی و فقهی، مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی، دی ماه 1396). برای پاسخ به این پرسش که آیا در ایران میتوان بیت کوین را به عنوان یک پول از نوع دیجیتال و مجازی در نظر گرفت یا خیر؟ بایستی ابتدا شناختی از پول داشته باشیم و بیت کوین را با ماهیت پول مقایسه نماییم.

برخی صاحب نظران حقوقی معتقدند که از دید حقوقی، پول یک کمیت نامعلوم است و به طور کلی عاری از تئوری حقوقی است و محدود تعریفات حقوقی که درباره پول وجود دارد، عمدتاً پول را بر اساس وظایف و کارکردهای آن به عنوان واحد محاسبه یا وسیله پرداخت و واسطه مبادله تعریف میکنند؛ تعاریفی که گاه از بعد حقوقی پیرامون پول ارائه شده، بر مبنای کارکرد پول به عنوان وسیله پرداخت است، بدون اینکه توجهی به کارکردهای مختلف آن شده باشد. از سوی دیگر، پول نه فقط وسیله پرداخت است، بلکه وسیله و ابزاری برای سنجش ارزش و قیمتگذاری اشیایی است که منفعت عقلایی و ارزش اقتصادی داشته، در اصطلاح حقوقی مال محسوب

¹⁷ Greaves, A., & Au, B

¹⁸ Karakoyun, E. S., & Cibikdiken, A. O

میشود. به عقیده برخی از صاحب نظران حقوق مدنی، اوراق اسکناس که به تسامح در اصطلاح پول خوانده میشود، در حقیقت پول نیست بلکه نماینده مقداری پول و ارزش اعتباری است و در تعهدات پولی به همان مقدار ارزش در ذمه شخص قرار میگیرد و اگر شخصی ده سال پیش موظف به پرداخت یک میلیون ریال به دیگری بوده است، امروز باید آن مقدار پول را به طلبکار بپردازد که مالیت آن معادل مالیت یک میلیون ریال ده سال پیش و از نظر ارزش مبادلاتی 2 مساوی آن باشد (سیفرس^{۱۹}، 2020).

لذا میتوان گفت که تفاوتی میان تعریف اقتصادی پول و توصیفی که حقوق در پی آن است، وجود ندارد. پول از نظر حقوقی نیز سه کارکرد دارد. الف) سند ارزش گذاری برای تعیین اعتبار؛ ب) وسیلهای برای پرداخت؛ ج) بهترین وسیلهای که میتواند در قالب خود (پول) نگهداری شود. به طور کلی، نگرش حقوقدانان به پول، اصولاً و عمدتاً از دیدگاه حقوق و تعهدات ناشی از بدین ترتیب که پول کاربرد آن است و کمتر به تعهدات ناشی از خلق و نشر آن پرداخته میشود. کاغذی یا اسکناس در ابتدای پیدایش خود بیانگر یک ادعا و طلب بر عهده ناشر خود بود. در آن زمان که سیستم پول رایج قابل تبدیل برقرار بود، بانک ناشر اسکناس به پشتوانه و بر مبنای طلا و نقرههایی که ذخیره نموده بود، اوراق اسکناس را صادر مینمود و تعهد داشت که در صورت درخواست، دارنده آن را با طلا یا نقره معادل آن مبادله نماید. در واقع اسکناس به عنوان سند بدهی ناشر یا سند طلب دارنده تلقی میشد که با قبض و اقباض قابل نقل و انتقال بود. از این رو، ماهیت حقوقی این نوع اسکناس شبیه سفته بود که بیانگر یک حق دینی یا طلب قابل انتقال به نفع دارنده بود، با این تفاوت که محدودیتها و شرایط شکلی سفته در خصوص آن کنار گذاشته شده بود و کارکرد اقتصادی و اثر حقوقی آن در مبادلات کاملاً متفاوت بود.

کاربرد این اسکناسها اثر پرداخت نقدی را داشت، در حالیکه سفته با کنار گذاشتن پشتوانه طلا و نقره و گرایش وسیله پرداخت غیرنقدی محسوب میشد. سیستمهای پولی به پول رایج غیر قابل تبدیل، ماهیت حقوقی پول کاملاً دگرگون گردید. بر این اساس، پول بودن پول به قابل تبدیل بودن یا نبودن آن نیست، بلکه به قابلیت مبادلاتی و پذیرش آن به عنوان ثمن معامله است. در نتیجه، اسکناس کنونی برخلاف گذشته تعهد قابل پرداخت ناشر و حق دینی دارنده محسوب نمیشد. به عبارت دیگر، ورقه اسکناس حاکی از مال نیست، بلکه خود فینفسه مال محسوب میشود؛ مالی که ارزش و مالیت آن اعتباری بوده و از قانون نشئت میگیرد. بدین ترتیب، در یک سیستم پول قانونی غیرقابل تبدیل، نمادهای پولی قدرت مبادلاتی خود را از یک سو از قانون و حمایت دولت و از سوی دیگر از اعتماد عمومی و پذیرش آن به عنوان شیء با ارزش و ثمن معاملات، اخذ میکنند. مردم پول رایج را در مبادله کالا و خدمات میپذیرند، تنها به دلیل آنکه اعتماد دارند که پذیرش آن پول در مبادلات تداوم خواهد داشت و به عنوان یک ذخیره ارزش پایدار عمل خواهد کرد (نوری، مهدی و علیرضا نواب پور ۱۳۹۷).

وضعیت حقوقی رمزارزها در ایران

در ایران هر چند رغبت به مبادله رمزارزها افزایش داشته است. ولی این تمایل صرفاً از جهت سرمایه گذاری است نه ابزاری برای خرید کالا و خدمات. ایران مقررات ناقصی در مورد رمزارزها دارد. اصولاً سرمایه گذاری و نگهداری و معامله رمزارزها در کشور جرم نیست. چون طبق ماده ۲ قانون مجازات اسلامی «هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می شود».

¹⁹ Sifers, R

ولی در ادامه خواهیم دید که قانونگذار به کارگیری رمز ارزها را در مبادلات درون سازمانی و بانکی ممنوع اعلام کرده است. ارزهای دیجیتال در بانک ها و موسسات مالی قابل ارائه نیستند. مطابق با ماده 2 و 3 قانون پولی و بانکی برای اینکه چیزی پول تلقی شود باید توسط شورای پول و اعتبار و بانک مرکزی به عنوان پول شناسایی گردد. تاکنون چنین شناسایی ای از سوی دولت یا نهاد قانونگذار انجام نشده است (امام و همکاران، 1401).

در دستورالعمل سال 96 و تکمیل آن در سال 98:

بانک مرکزی، ممنوعیت مبادله رمزارزها برای واحدهای تابعه بانک مرکزی را لازم الاتباع کرده و با یادآوری نقش انحصاری بانک مرکزی در تولید انتشار و مدیریت پول کشور، از آثار حقوقی ناشی از معاملات رمزارزها توسط مردم برائت جسته است! سرانجام هیئت وزیران در مرداد 98 آیین نامه فرایند استخراج فراورده های پردازشی رمزنگاری شده رمزارزها و استفاده از رمزارز را به تصویب رساند. به موجب این آیین نامه استفاده پولی از رمز ارزها به طور رسمی ممنوع است (بهمنی و همکاران، 1398).

بنابراین در وضعیت قانونگذاری فعلی در فضای داخلی ایران:

نمی توان برای رمزارزها ماهیت پول قانونی قائل گردید. در واقع هرچند رمزارزها از جهات مبنایی و تئوریک قابلیت پول بودن را دارند و توسط مردم نیز به عنوان پول شناخته شده اند. اما برای آنکه قانونا به عنوان پول تلقی گردند باید دولت آنها را به رسمیت بشناسد. بنابراین بهتر می توان گفت که حداقل برخی اقسام رمزارزها مکانیزمی مانند اوراق بهادار دارند و می توانند به عنوان ورقه بهادار دیجیتالی معرفی شوند. در سیستم قضایی ایران، رمزارزها به عنوان پول به رسمیت شناخته میشوند. چون رمزارزها مطابق با قوانین ایران «مالیت» دارند. موارد کلاهبرداری، سرقت (کیف پول دیجیتال) و غیره که ممکن است در رابطه با رمزارزها به وجود آید در دادگاه قابل شکایت و رسیدگی حقوقی و کیفری است (حسینی و همکاران، 1399).

تبیین ماهیت فقهی و حقوقی استخراج و بیع رمز ارزها در حقوق ایران

استخراج و بیع رمز ارزها یکی از موضوعات نوینی است که در بین فقهای معاصر در راستای ماهیت آن اقوال مختلفی وجود دارد؛ برخی ماهیت آن را پولی و برخی آن را ماهیتی غیر پولی عنوان نموده اند. این موضوع در میان حقوقدانان نیز وجود دارد. از این جهت مسئله ی مورد بحث در پژوهش حاضر را می توان چنین طرح نمود که ماهیت فقهی و حقوقی استخراج و بیع رمز ارزها چه می باشد؟ که در پاسخ به مسئله حاضر می توان عنوان نمود که اقوال مختلفی در راستای این موضوع وجود دارد که به عقیده اکثر فقها و حقوقدانان، ماهیت آن پولی است.

از این رو ماهیت استخراج و بیع رمز ارزها را مطابق نظریات مختلف فقهی و حقوقی می توان جزو پول مدرن و دیجیتال عنوان نمود که می تواند مالیت عینی و دینی داشته باشد که این نوع ماهیت در سال 1397 و 1398 با مصوب شدن آیین نامه ی «فرایند استخراج فراورده های پردازشی رمزنگاری شده رمزارزها و استفاده از رمزارز» ماهیت پولی آن ممنوع اعلام گردید (امام و همکاران، 1401).

شناسایی ماهیت حقوقی رمزارزها با تحلیل ساختاری آنها در نظام حقوقی ایران و فرانسه

رمزارزها گونه غیرمتمرکز از ارزهای دیجیتالی می باشند که با فناوری جدیدی ارائه شده اند. شناسایی ماهیت رمزارزها رابطه تنگاتنگی با بازشناسی ساختار فنی هریک از اقسام آن دارد. لذا ارائه ماهیتی واحد با وجود اقسام متنوع، امکان پذیر نبوده و قابل ایراد است. رمزارزها گونه ای از اموال غیرمادی و یا در صورت توسعه و تسری مفهوم عین به اموال ناملموس، از اعیان محسوب شده که دارای مالیت عرفی و شرعی نیز می باشند. رمزارزها اگرچه از لحاظ تئوریک و مبانی حقوقی و اقتصادی می توانند کارکردهای پول را ایفا نمایند و به عنوان واسطه مبادله در میان مردم جهان نیز پذیرفته شده اند لکن بر اساس قوانین پولی، جهت صدق عنوان پول، نیازمند شناسایی دولت ها نیز

می‌باشند؛ برخی از انواع رمزارزها همچون رمزارزهای ملی به واسطه خلق توسط کشورها از این شناسایی برخوردار هستند. لکن سایر اقسام آن، تا زمانی که در قوانین به رسمیت شناخته نشوند، پول تلقی نشده و صرفاً یک دارایی دیجیتال محسوب می‌شوند. گونه دیگری از انواع رمزارزها یعنی توکن‌های صادره در عرضه اولیه سکه نیز با مفهوم اوراق بهادار تطبیق داده می‌شوند. در خصوص مسائل حقوقی مرتبط با رمزارزها از جمله ماهیت آن‌ها تاکنون چندین مصوبه و آیین‌نامه از ارگان‌های مختلف صادر شده لکن این متون قانونی غالباً ناقص بوده و خارج از حدود اختیارات تدوین شده است، لذا ورود مرجع رسمی قانون‌گذاری کشور به مسائل این حوزه و تدوین قانون جامع و کامل ضرورت دارد (خادمان و همکاران، 1400).

ارزهای دیجیتال شاهد توجهات زیادی از جانب دولت فدرال و دولت‌های محلی ایالات متحده، بوده‌اند. کمیته‌های دولتی زیادی نیز از جمله کمیته بورس و اوراق بهادار، کمیته کالا و تجارت آینده و همچنین کمیسیون تجارت فدرال فرانسه، وزارت خزانه‌داری، سرویس درآمد داخلی، دفتر کنترل ارز فرانسه، شبکه اجرای جرایم مالی، به دنبال قانون‌گذاری در این حوزه بوده‌اند. لوایح و قوانین زیادی نیز توسط این کمیته‌ها و حتی کنگره فرانسه تسلیم مراجع قانون‌گذار شده است. در سطوح ایالاتی نیز اقدامات بسیاری صورت گرفته است. تعریف مشخصی از ارزهای دیجیتال در فرانسه وجود ندارد و از آنها با عنوان «ارزهای مجازی»، «دارایی‌های دیجیتال»، «توکن‌های دیجیتال»، «دارایی‌های رمزنگاری شده» یا «کریپتو» یاد می‌شود. فروش ارزهای دیجیتال در فرانسه تنها در دو حالت ملزم به رعایت چهارچوب‌های قانونی است: الف) اگر شامل فروش اوراق بهادار تحت قوانین فدرال باشد ب) اگر به عنوان تبادل پول تحت قوانین ایالتی به حساب بیاید یا تحت قوانین فدرال، فرد را وارد کسب و کاری مرتبط با انتقال پول نماید. ارزهای دیجیتال توسط برخی کمیته‌های فدرال ایالات متحده به عنوان کالا به حساب می‌آیند

صرافی‌ها باید تابع توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی باشند و از قوانین اطلاعات مجرمانه بانکی و مقابله با پولشویی پیروی کنند. از سوی دیگر، سازمان خدمات درآمد داخلی که مسئول امور مالیاتی ملی است، به ارزهای دیجیتال به چشم نوعی دارایی نگاه می‌کند و حتی قوانینی برای پرداخت مالیات هم برای آنها در نظر گرفته است. قانون‌گذاران فدرال حتی به حوزه صرافی‌های خارجی ارزهای دیجیتال هم وارد شده‌اند. کمیسیون بورس و اوراق بهادار فرانسه هم ارزهای دیجیتال را معادل اوراق بهادار می‌داند. این ارزها از نگاه کمیسیون معاملات آتی کالای فرانسه، کالا به حساب می‌آیند و کمیسیون لازم می‌داند که بر بازار مشتقات ارزهای دیجیتال نظارت داشته باشد. طبق اعلام رسمی شبکه مبارزه با جرایم مالی وابسته به وزارت خزانه‌داری، این نهاد، قانونی را به مراجع بالاتر ارائه کرده است که طبق آن صرافی‌های قانون‌گذاری شده را موظف می‌کند تا در صورت وجود شرایطی خاص، هویت کاربران را احراز کنند. اگر فردی از یک کیف پول غیرامانی یا یک کیف پول شخصی استفاده می‌کند و تراکنش وی از ۳,۰۰۰ دلار بیشتر است، صرافی موظف به احراز هویت او خواهد بود. از سوی دیگر، برخی از قانون‌گذاران مخالف خود را با این طرح پیشنهادی ابراز کرده‌اند. اجرای محدودیت‌های بیشتر در ارتباط با تراکنش‌های ناشناس و کیف پول‌های غیرامانی از دیگر بخش‌های قانون پیشنهادی این شبکه است. در این قانون، بازه مشورت و ارسال نظرات عموم مردم ۱۵ روز تعیین شده است. این در حالی است که در حالت عادی، بازه مشورت و ارسال نظرات در ارتباط با یک قانون ۶۰ روز است. در ۲۴ دسامبر ۲۰۲۰ (۳ دی ۱۳۹۹) نیز، کارگروه بازارهای مالی با دستور ریاست‌جمهور و زیر نظر وزارت خزانه‌داری، با اشاره به اهمیت اقدامات در حوزه مبارزه پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم اعلام کرد که احراز هویت و اجرای سیاست‌های مشتری برای تمام طرفین، حتی کیف پول‌های غیرامانی، ضروری است.

-جمع بندی و نتیجه گیری-

قوانین ارز دیجیتال در ایران درخصوص بیتکوین ساکت است و بنابراین از این مورد می توان بلامانع بودن بیتکوین را تعبیر نمود. از آنجا که بانک مرکزی این پول مجازی را مورد رسمیت قرار نداده، در خارج از ایران کنترل می گردد. در حال حاضر و از آنجا که بیتکوین به هیچ دولت مرکزی و یا مقامی وابستگی ای ندارد لذا در بسیاری از کشورها منجمه ایران مورد حمایت نمی باشد. از آنچه که گفته شد این گونه می توان نتیجه گرفت که تاکنون بیتکوین نتوانسته مانند پول، کارکرد قانونی ای داشته باشد.

با توجه به متعدد بودن کشور ها در فرانسه و اینکه هر کشور قوانین خاص خود را دارند کمی صحبت راجع به قوانین فرانسه در خصوص رمز ارز ها دشوار است. مقامات فدرال هم در فرانسه نگاه های متفاوتی نسبت به این موضوع دارند. طبق قوانین ارزهای دیجیتالی در فرانسه ممکن است در یک کشور استخراج مشکلی نداشته باشد و در دیگری ممنوع باشد. اما مسئله ای که پر واضح است این موضوع می باشد که فرانسه یکی از قطب های ارز دیجیتالی می باشد. در کل شبکه جرایم مالی فرانسه که وظیفه ی آن بررسی و نظارت بر تراکنش ها می باشد ارز دیجیتال را ارزی قانونی نمی داند ولی از سال ۲۰۱۳ به بعد تمام صرافی های ارز دیجیتال را برای ارائه ی خدمات قانونی می داند. یکی از ویژگی های قابل توجه در فرانسه قانونی بودن بیت کوین و استخراج می باشد که افراد می توانند از این ارز های دیجیتالی به عنوان روشی برای پرداخت مسائل خود استفاده کنند. تنها نکته ای وجود دارد این است که فرد طرف معامله مایل به دریافت ارز دیجیتال به جای پول سنتی باشد. لزوماً تمام ایالات فرانسه قوانین خود را مشخص و اعلام نکرده اند بنابراین نمی شود خیلی راحت راجع به این قوانین صحبت کرد. در کل فرانسه خرید و فروش ارز دیجیتال را منع قانون نمی دانند. در رابطه با استخراج رمزارز ها در قوانین ارزهای دیجیتال در فرانسه باید متذکر این موضوع باشیم که نمی شود اطلاعات دقیق داد و این هم به دلیل متعدد بودن ایالات در فرانسه می باشد.

اما نکته ای که وجود دارد در رابطه با خود ارزهای دیجیتالی مورد نظر می باشد. بدین گونه که اگر در کشور و محل زندگی شما در فرانسه، نگهداری و یا خرید و فروش رمزارز مورد نظر شما منع قانونی ندارد، استخراج آن هم متعاقباً مسئله ای ندارد. به عنوان مثال ایالت نیویورک اجازه ی استخراج ارز دیجیتال به افراد نمی دهد.

همانطور که گفته شد خرید و فروش ارز های دیجیتال در فرانسه منعی ندارد اما چنانچه دارای شرایط فدرالی می باشد می بایست از یک سری قوانین هم پیروی کند. به طور مثال اگر شامل فروش اوراق بهادار می باشد باید از چهارچوب قوانین فدرال هم پیروی کند. حتی در بعضی از فدرال ها این ارز دیجیتال کالا به حساب می آید. در هر جای دنیا را که بگردید تمام صرافی ها باید از قوانین مالی کشور تبعیت کنند تا به دولت کشور ثابت کنند که از پول شویی به دور هستند. در قوانین ارزهای دیجیتالی در فرانسه به مالیات هم پرداخته شده است. از آنجایی امور مالی فرانسه ارز های دیجیتال را نوعی دارایی می دانند، مالیات هم برای آنها در نظر گرفته است. طبق قوانین ارزهای دیجیتال در فرانسه برای انجام معاملات رمزارزی حتماً باید هویت کاربران اعم از خریدار و فروشنده احراز شود که این هم نوعی پیشگیری از پولشویی می باشد. بدون احراز هویت عملاً تراکنش و یا معامله ای انجام نخواهد شد. در سال ۲۰۲۰ کارگروه بازار های مالی و خزانه داری برای تمام تراکنش ها و حتی کیف پول های سخت افزاری دیجیتال مصوبه ای منوط بر ایجاد احراز هویت اعلام کرد. از آنجایی فرانسه فرانسه از چندین ایالت با قوانین مجزا تشکیل شده، اظهار نظر درباره چگونگی تنظیم قوانین و مقررات در این کشور دشوار است. به عنوان مثال در بعضی از ایالت های فرانسه معامله بیت کوین قانونی بوده اما و در برخی دیگر از آنها تجارت ارز دیجیتال زیر سوال است. اما در هر صورت می توان گفت انعطاف پذیری تنظیم کنندگان ایالت متحده فرانسه تا به امروز سبب جذب بخش عمده ای از نوآوری های این صنعت شده است.

منابع و مآخذ

1. السان، مصطفی (1386)، «مفهوم و ماهیت حقوقی پول الکترونیکی»، مجله حقوقی دادگستری، شماره 59.
2. امامی، سیدحسن (1386)، حقوق مدنی، جلد اول، چاپ بیست و هفتم، تهران: انتشارات اسلامیه.
3. امینی، منصور و محمد میری (1393)، «داده‌های الکترونیکی به مانند پول»، تحقیقات حقوقی، شماره 16.
4. پیش‌نویس دستورالعمل بانک مرکزی تحت عنوان «الزامات و ضوابط حوزه رمزارزها» منتشر شده در سال 1397.
5. تدینی، عباس و محمدعارف ایوبی (۱۳۹۳)، «قانون حاکم بر اوراق بهادار در مبادلات بین‌المللی»، فصلنامه پژوهش‌های حقوق تجارت بین‌الملل، سال یکم، شماره 2.
6. توسلی، محمداسماعیل (1384)، «بررسی و نقد نظریات برخی از اندیشه‌وران اسلامی درباره ماهیت پول»، اقتصاد اسلامی، شماره 19.
7. توسلی، محمداسماعیل (1391)، «تحلیل ماهیت پول»، اقتصاد اسلامی، شماره 48.
8. جعفری لنگرودی، محمدجعفر (1386)، ترمینولوژی حقوق، چاپ هجدهم، تهران: کتابخانه گنج دانش.
9. حسن‌زاده، علی، احمد مجتهد، پویا بغدادی و فرهاد تقی‌زاده‌حصاری (1396)، پول و بانکداری نوین، چاپ دوم، تهران: انتشارات جنگل (جاودانه).
10. خردمند، محسن (1398)، «بررسی فقهی استخراج و مبادله رمزارزها با تمرکز بر شبکه بیت‌کوین»، معرفت اقتصاد اسلامی، شماره 20.
11. رجبی، ابوالقاسم (۱۳۹۷)، «ارز مجازی: قانون‌گذاری در کشورهای مختلف و پیشنهادها برای ایران»، دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
12. روشن، محمد، مصطفی مظفری و هانیه میرزایی (1398)، «بررسی وضعیت فقهی و حقوقی بیت‌کوین»، فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره 87.
13. ساموئلسن (1348)، پل اقتصاد، ترجمه: دکتر حسین پیرنیا، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
14. سبحانی، حسن و علی اصغر قائمی‌نیا (1397)، «تأملی در منشأ ارزش بیت‌کوین از منظر اعتباریات علامه طباطبایی (ره)»، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی، شماره 70، سال هجدهم.
15. سلطانی، محمد و حمید اسدی (1394)، «ماهیت حقوقی پرداخت در پول الکترونیک»، پژوهشنامه حقوق اسلامی، شماره 41.
16. سلیمانی پور، محمدمهدی، حامد سلطانی‌نژاد و مهدی پورمطهر (1396)، «بررسی فقهی پول مجازی»، دوفصلنامه تحقیقات مالی اسلامی، شماره 12.
17. سیدحسینی، میرمیثم و میثم دعائی (1393)، «بیت‌کوین نخستین پول مجازی»، ماهنامه بورس، شماره 114 و 115.
18. شهیدی، مهدی (1390)، تشکیل قراردادهای و تعهدات، چاپ هشتم، تهران: مجمع علمی و فرهنگی مجد.
19. شهیدی، مهدی (1389)، آثار قراردادهای و تعهدات، چاپ چهارم، تهران: مجمع علمی و فرهنگی مجد.
20. شهیدی، مهدی (1386)، حقوق مدنی 3 (تعهدات)، چاپ یازدهم، تهران: مجمع علمی و فرهنگی مجد.
21. صفایی، سیدحسین (1389)، دوره مقدماتی حقوق مدنی (اشخاص و اموال)، جلد اول، چاپ یازدهم، تهران: بنیاد حقوقی میزان.
22. عبدی پور، ابراهیم (1389)، «تحلیل حقوقی ماهیت پول الکترونیکی»، حقوق خصوصی، شماره 16.

23. کاشیان، عبدالمحمد، زهرا بهرامی، فهیمه قلی پور و زهرا شهروی (1398)، «درک ماهیت پول‌های رمزی‌پایه و تعیین برخی از الزامات قانون‌گذاری آن در ایران از منظر اقتصاد اسلامی»، فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی، سال هفتم، شماره 26.
24. فاضل لنکرانی، محمدجواد (1396)، مکاسب محرمه، محرر: محسن برهان‌مجرد، سلمان علوی و محسن بوالحسنی، جلد دوم، قم: مرکز فقهی ائمه اطهار (ع).
25. کاتوزیان، ناصر (1396)، قواعد عمومی قراردادها، جلد دوم، چاپ پنجم، تهران: انتشارات گنج دانش.
26. کاتوزیان، ناصر (1386)، اموال و مالکیت، چاپ هفدهم، تهران: بنیاد حقوقی میزان.
27. گروه مؤلفین نبض دانش (1398)، شناخت مفاهیم، شیوه سرمایه‌گذاری و کسب درآمد از ارزش‌های دیجیتال، چاپ اول، تهران: انتشارات نبض دانش.
28. میرزاخانی، رضا (1396)، «بیت کوین و ماهیت مالی و فقهی پول مجازی»، گروه بازارها و ابزارهای مالی مرکز پژوهش، توسعه مطالعات اسلامی سازمان بورس و اوراق بهادار.
29. میرزاخانی، رضا و حسین‌علی سعدی (1397)، «بیت‌کوین و ماهیت مالی-فقهی پول مجازی»، دوفصلنامه جستارهای اقتصادی ایران، سال پانزدهم، شماره 30.
30. محمدی، پژمان و روح‌الله اسدی (1391)، «ماهیت انتقال مالکیت اموال غیرمادی غیرفکری»، نشریه دانش و پژوهش حقوقی، سال یکم، شماره 1.
31. محمودی، اصغر (1398)، «تحلیل ارزش‌های مجازی در پرتو فقه»، فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی، سال چهل‌ونهم، شماره 3.
32. موسوی بجنوردی، سیدمحمد و سیدعباس حسینی نیک (1394)، «ماهیت ملک و مالکیت در اموال فکری با رویکردی به نظر امام خمینی (ره)»، پژوهشنامه متین، سال هفدهم، شماره 67.
33. نواب پور، علیرضا، احمدعلی یوسفی و محمد طالبی (1397)، «تحلیل فقهی کارکردهای پول‌های رمزنگاری شده (مطالعه موردی بیت کوین)»، فصلنامه اقتصاد اسلامی، سال هجدهم، شماره 72.
34. نوری، مهدی و علیرضا نواب‌پور (۱۳۹۷)، مقدمه‌ای بر تنظیم‌گری رمزینه ارزها در اقتصاد ایران، تهران: دفتر مطالعات اقتصادی مجلس شورای اسلامی.
35. هاشمی شاهرودی، سید محمود (1374)، «احکام فقهی کاهش ارزش پول»، مجله فقه اهل بیت، شماره دو.
36. اخوان، پیمان (۱۳۹۶). ارزش‌های دیجیتال: بیت‌کوین، بلاک‌چین و مفاهیم پایه. انتشارات آتی‌نگر.
37. عبدی‌پور، ابراهیم (1389). «تحلیل ماهیت حقوقی پول الکترونیکی». فصلنامه حقوق، دوره 7، شماره 16، ص 53-83.
38. فرانکو، پدرو (1395). مفاهیم بیت کوین؛ رمزنگاری، مهندسی و اقتصاد. ترجمه حسن مرتضی‌زاده. کتاب مهریان نشر، چاپ اول.
39. میرزاخانی، رضا (1396). «بیت‌کوین و ماهیت مالی-فقهی پول مجازی». انتشارات مرکز توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس و اوراق بهادار.
40. میرزاوند، فضل‌الله (1382). «اهمیت قانونگذاری در مبارزه با پول‌شویی». فصلنامه مجلس و راهبرد، سال دهم، شماره 37، ص 253-266.

2. Anisha Reddy, (2018). COINSENSUS: The Need for Uniform National Virtual Currency Regulations, DICKINSON LAW REVIEW, Vol123
3. Carla L. Reyes, (2018). Moving Beyond Bitcoin to an Endogenous Theory of Decentralized Ledger Technology Regulation: An Initial Proposal, 61 VILL. L. REV
4. Camilla Hodgson, (Lv Apr. 22, 2019), Bitcoin could trigger the next financial crisis, BUSINESS INSIDER ,<http://www.businessinsider.com/bitcoin-could-trigger-financial-crisis-2017-12>
5. David Floyd, (Lv, Apr. 29, 2019). Can the SEC Regulate Bitcoin? Cryptoassets' Legal Questions (Tentatively) Answered, NASDAQ <https://www.nasdaq.com/article/can-the-sec-regulate-bitcoin-cryptoassets-legal-questions-tentatively-answered-cm892254>
6. Functions and Characteristics of Money: (Lv 21Mar2019) A Lesson to Accompany The Federal Reserve Bank of Philadelphia, https://www.philadelphiafed.org/-/media/education/teachers/resources/fed-today/Functions_and_Characteristics_of_Money_Lesson.pdf
7. Hay, Steve, (Lv 26Jan,2020). Bitcoin VS Ethereum, <https://99bitcoins.com/bitcoin-vs-ethereum/>
8. Hilary J. Allen, (2017). \$=€=BITCOIN?, Maryland. Law. Review, Vol76
9. Jamie Redman, (Lv, May 4, 2019). Bitcoin Advocates Prepare to Fight the California Bitlicense, BITCOIN, <https://news.bitcoin.com/bitcoin-advocates-fight-california-bitlicense/>
10. Joshua Bearman & Tomer Hanuka, (Lv June. 8, 2019). The Rise and Fall of Silk Road, Pt. 1, WIRED, <http://bit.ly/2O1K2Gz>
11. Katie Martin, (Lv April,23,2019), Cryptocurrency holders take on central banks at their peril, <https://www.ft.com/content/2b94acc4-cfbb-466c-bf8a-09a5106c750b>
12. Marc Andreessen, (Lv May. 21, 2019). Why Bitcoin Matters, N.Y. TIMES: DEALBOOK, http://dealbook.nytimes.com/2014/01/21/why-bitcoin-matters/?_r=0
13. Marc Lyne, (Lv, 26Jan2020). What Is A QR Code And Why Do You Need One?, <https://searchengineland.com/what-is-a-qr-code-and-why-do-you-need-one-27588>
14. Mark Edwin Burge, (2016). Apple Pay, Bitcoin, and Consumers: The ABCs of Future Public Payments Law, HASTINGS L.J. Vol67
15. Nathan Reiff, (Lv. Mar. 16, 2019). What Are Centralized Cryptocurrency Exchanges?, INVESTOPEDIA, <https://www.investopedia.com/-/what-are-centralized-cryptocurrency-exchanges/>
16. Paul Vigna, (Lv, May. 27, 2019). Howard Marks Trashes Bitcoin: 'An Unfounded Fad', WALL ST. J., <https://blogs.wsj.com/moneybeat/2017/07/27/howardmarks-trashes-bitcoin-an-unfounded-fad>
17. Robby Houben, Alexander Snyers, (2018). Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion, Requested by the TAX3 committee, European Parliament, Cryptocurrencies and Blockchain
18. Rossi Sergio, (2007). Money and Payments in Theory and practice, Routledge Law Review, London
19. Ruzbeh Bacha, (Lv, May 22, 2019). Cryptocurrency—Bitcoin, Ethereum, Ripple, Litecoin—Everything You Need to Know in 2017, MEDIUM ,<https://medium.com/cryptolinks/cryptocurrency-bitcoin-ethereum-ripple-litecoin-everything-you-need-to-know-in-2017-28109d927037>

Analyzing the legal regime of digital currencies in Iranian and French laws

Abstract

Cryptocurrencies are a decentralized type of digital currencies that are presented with new technology. Identifying the nature of cryptocurrencies is closely related to recognizing the technical structure of each of its types. Therefore, it is not possible to present a single nature despite the existence of various types and it is objectionable. Cryptocurrencies are a type of intangible property or, if the same concept is expanded and extended to intangible property, they are considered to be noble and have customary and religious property. Although cryptocurrencies can perform the functions of money theoretically and on legal and economic grounds and are accepted as a medium of exchange among the people of the world, but based on monetary laws, they need to be recognized by governments for the validity of the title of money; Some types of cryptocurrencies, such as national cryptocurrencies, are recognized by countries due to their creation, but other types are not considered money until they are recognized by law and are considered simply a digital asset. Another type of cryptocurrencies, i.e. tokens issued in the initial coin offering, are also adapted to the concept of securities. Regarding the legal issues related to cryptocurrencies, including their nature, so far several resolutions and regulations have been issued by different bodies, but these legal texts are often incomplete and have been compiled outside the limits of authority, therefore the official legislative authority of countries should enter into the issues of this field and formulate the law. It is necessary to be comprehensive and complete

Keywords: cryptocurrency, digital currency, Iranian law, French law